

Vorderingenoverschot van 0,4 miljard euro bij het Rijk

Mark Vlemmings

In 2005 heeft het Rijk voor het eerst sinds vijf jaar een vorderingenoverschot gerealiseerd. Het afgelopen jaar stegen de inkomsten met 11,6 miljard euro, terwijl de uitgaven slechts met 2,6 miljard euro toenamen. Het vorderingenstekort van 8,6 miljard euro in 2004 is hiermee omgeslagen in een vorderingenoverschot van 0,4 miljard euro. De verbetering van het vorderingensaldo kwam vooral tot stand door meevallende belastingopbrengsten en hogere aardgasbaten. Het vorderingensaldo van de gehele Overheid kwam uit op een tekort van 1,5 miljard euro.

Vorderingenoverschot voor het Rijk

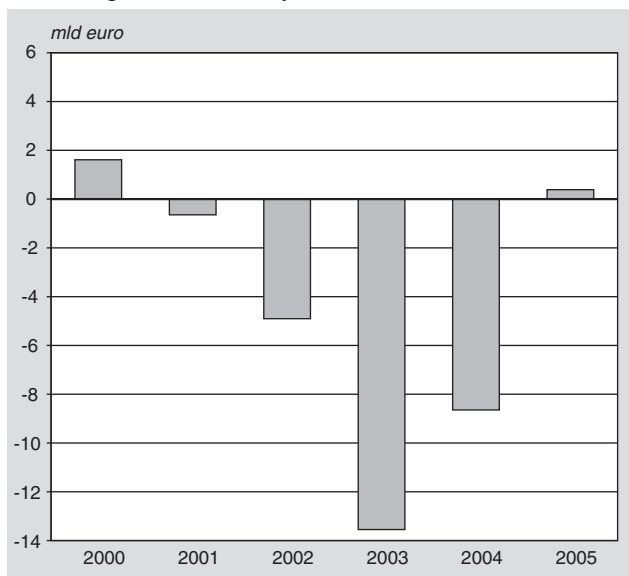
Na een aantal jaren met een vorderingentekort had het Rijk in 2005 een overschot. De belastingopbrengsten waren hoger door een aantrekkende economie en incidentele meevallers. Ook de hoge aardgasprijs zorgde voor meer inkomsten. De inkomsten van het Rijk stegen van

120 miljard euro in 2004 naar 131,6 miljard euro in 2005, een toename van bijna 10 procent. De uitgaven stegen met 2,6 miljard euro naar een totaal van 131,2 miljard euro. Deze toename van 2 procent kwam vooral door hogere overdrachten aan lagere overheden en de EU. Per saldo kwam het Rijk hierdoor uit op een bescheiden vorderingenoverschot van 0,4 miljard euro.

Het Rijk leverde hiermee een positieve bijdrage aan het vorderingensaldo van de Centrale Overheid. In totaal had de Centrale Overheid een overschot van ruim 0,6 miljard euro.

De Overheid bestaat naast de Centrale Overheid uit de Lagere Overheid (zoals gemeenten, provincies en waterschappen) en de Wettelijke Sociale Verzekeringsinstellingen. Beide onderdelen hadden een vorderingentekort in 2005. Het tekort van de Lagere Overheid kwam uit op 1,6 miljard euro, het tekort van de Wettelijke Sociale Verzekeringsinstellingen bedroeg 0,5 miljard euro. Voor de gehele Overheid leidde dit uiteindelijk tot een vorderingentekort van 1,5 miljard euro, oftewel 0,3 procent van het BBP.

1. Vorderingensaldo van het Rijk

Meer belastinginkomsten

De inkomsten uit rijksbelastingen bedroegen in totaal 116 miljard euro in 2005. Dit is 10 miljard euro meer dan in 2004, een stijging van ruim 9 procent.

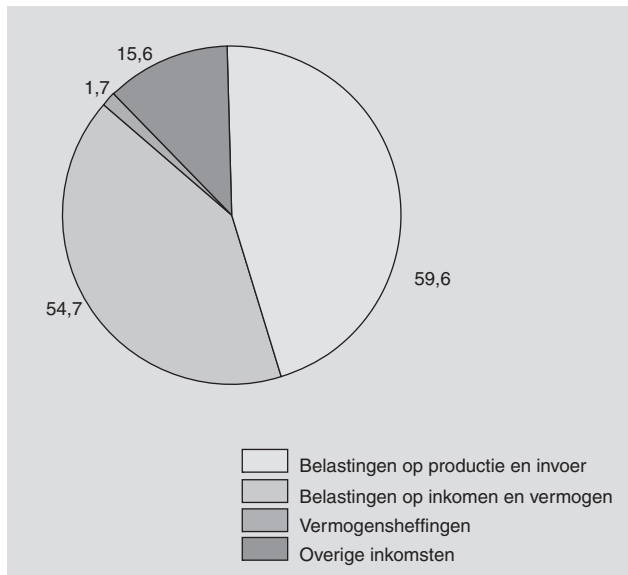
De belastingen op inkomen en vermogen stegen met 7 miljard euro door een afrekening met de wettelijke sociale verzekeringsinstellingen en door economische ontwikkelingen. De grootste stijging deed zich voor bij de inkomstenbelasting. De opbrengst van deze belasting is normaal gesproken relatief laag. De onverwacht hoge opbrengst in 2005 was hoofdzakelijk het gevolg van een naheffing die werd opgelegd aan de wettelijke sociale verzekeraars. Bij de definitieve afrekening van twee oude belastingjaren bleken zij nog 3,6 miljard euro verschuldigd te zijn. De opbrengsten van de vennootschaps- en dividendbelasting zaten in de lift door betere economische omstandigheden en versnelde belastingafdrachten. Aan vennootschapsbelasting werd 14 procent meer geïnd. De opbrengst steeg

Tabel 1
Vorderingensaldo naar overheidslaag in 2005*

	Middelen	Bestedingen	Saldo	Saldo t.o.v. van het BBP
	mld euro			%
Overheid, waarvan:	366,9	368,4	-1,5	-0,3
Centrale overheid:	149,2	148,6	0,6	0,1
Rijk	131,6	131,2	0,4	0,1
Overig	17,6	17,4	0,2	0,0
Lagere overheid	134,6	136,2	-1,6	-0,3
Wettelijke Sociale Verzekeringsinstellingen	83,1	83,7	-0,5	-0,1

*: De cijfers voor 2005 zijn voorlopig.

2. Middelen van het Rijk in mld euro 2005

daardoor met 2,1 miljard euro naar een totaal van 17,1 miljard euro. Bij de dividendbelasting werd zelfs 26 procent meer geïnd (+0,9 miljard euro).

De belastingen op productie en invoer lieten een groei van 2,7 miljard euro zien. Bijna de helft van de groei kwam voor rekening van de belangrijkste belastingsoort; de omzetbelasting (BTW). Het aandeel van de BTW in deze belastingcategorie nam echter wel af door de sterke groei van de andere belastingen op productie en invoer. Vooral de belastingen op milieugrondslag stegen fors met 26 procent. De oorzaak hiervan was de extra verhoging van het belastingtarief voor energie en aardgas bovenop de gebruikelijke inflatiecorrectie.

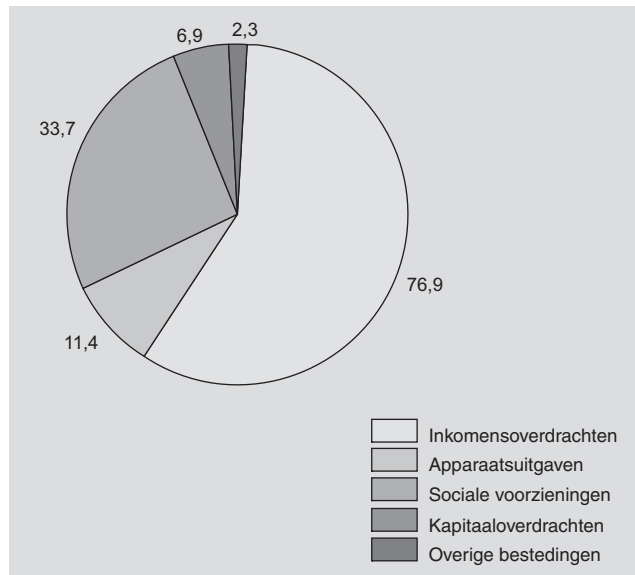
De enige daling deed zich voor bij de accijnzen. De totale opbrengst van deze belastingen nam met 30 miljoen euro af. Deze lichte afname van 0,3 procent was voornamelijk het gevolg van een afvlakkende consumptie van tabak, benzine, bier en gedistilleerde drank. De accijns op tabak bracht in 2005 wel meer op. De invoering van een minimumaccijns zorgde voor een verhoogde belastingopbrengst uit de verkoop van de goedkoopste pakjes sigaretten en shag.

Hogere niet-belastingopbrengsten

De opbrengst van de inkomsten uit staatsdeelnemingen nam in 2005 met 1,4 miljard euro toe tot 4,2 miljard euro. Deze inkomsten bestaan voornamelijk uit aardgasbaten. De hogere ontvangsten hingen samen met de hoge olieprijs waaraan de aardgasprijs gekoppeld is. Door toegenomen spanningen in de wereld en een hogere vraag lag de olieprijs in 2005 hoger dan het jaar daarvoor.

De Nederlandsche Bank droeg 0,1 miljard euro meer af. De overige inkomsten van het Rijk uit andere staatsdeelnemingen bleven nagenoeg gelijk aan het jaar daarvoor. De inkomsten uit Holland Casino en de Staatsloterij daalden door een lagere omzet.

3. Bestedingen van het Rijk in mld euro 2005

Stijging inkomensoverdrachten

In 2005 stegen de totale uitgaven van het Rijk met 2,6 miljard euro naar een totaal van 131,2 miljard euro. De grootste absolute stijging van de uitgaven vond plaats bij de inkomensoverdrachten. De kapitaaloverdrachten en sociale voorzieningen namen ook toe, terwijl de apparaatsuitgaven van het Rijk nagenoeg gelijk bleven.

De inkomensoverdrachten stegen met 2,2 miljard euro naar een totaal van 76,9 miljard euro en vormden daarmee ruim de helft van de totale uitgaven van het Rijk. De inkomensoverdrachten worden hoofdzakelijk ontvangen door de lagere overheden en het buitenland. De overdrachten aan lagere overheden namen met 1,8 miljard euro het meest toe. Het grootste deel van deze stijging werd gevormd door de toename van de overdrachten aan onderwijs.

Een beleidsintensivering en de toename van het aantal leerlingen leidden ertoe dat het onderwijs 0,8 miljard euro meer ontving dan in 2004. Ook zorgden de bijdragen voor regionale verkeers- en vervoersvraagstukken (+0,3 miljard) en het grotestedenbeleid (+0,2 miljard) voor meer overdrachten. Op andere beleidsterreinen daalden de uitgaven, zoals op het beleidsterrein van de inburgering als gevolg van de daling van het aantal asielzoekers.

De overdrachten aan de EU stegen fors, met bijna een half miljard euro. Deze stijging is het gevolg van een opwaardere revisie van de cijfers van het bruto nationaal inkomen (BNI). De hoogte van de EU-aftrek wordt bepaald op basis van het BNI van een land. Het hogere BNI van Nederland leidde daardoor tot hogere overdrachten aan de EU.

Sociale voorzieningen

Aan sociale voorzieningen werd bijna 0,7 miljard euro meer uitgegeven dan in 2004. Hiervan stegen de sociale voorzieningen in geld met 0,2 miljard euro als gevolg van een extra tegemoetkoming aan AOW'ers. Deze tegemoet-

Tabel 2
Middelen van het Rijk

	2004 *	2005 **	Vershil
	<i>mld euro</i>		
Belastingen op inkomen en vermogen			
Loonbelasting	27,2	27,6	0,3
Inkomstenbelasting	0,1	3,7	3,5
Vennootschapsbelasting	15,0	17,1	2,1
Dividendbelasting	3,4	4,3	0,9
Overige belastingen	1,9	2,1	0,2
<i>Totaal</i>	47,6	54,7	7,1
Belastingen op productie en invoer			
Omzetbelasting (BTW)	35,1	36,2	1,1
Accijnzen	9,4	9,3	0,0
Belastingen van rechtverkeer	4,8	5,2	0,4
Belastingen op een mileugrondslag	3,3	4,1	0,9
Belasting op personenauto's en motorrijwielen	3,0	3,1	0,1
Overige belastingen	1,4	1,6	0,2
<i>Totaal</i>	56,9	59,6	2,7
Vermogensheffingen			
Vermogensheffingen	1,5	1,7	0,2
Overige inkomsten			
Dividenden	2,8	4,2	1,4
Marktoutput	3,2	3,4	0,2
Inkomen uit grond en minerale reserves	3,1	3,3	0,2
Rente	1,1	1,1	0,0
Toegerekende sociale premies	2,0	2,0	0,0
Inkomensoverdrachten binnen de overheid	0,5	0,4	-0,1
Inkomensoverdrachten i.v.m. internationale samenwerking	0,1	0,1	-0,1
Overige inkomensoverdrachten n.e.g.	1,0	1,1	0,1
Investeringsbijdragen	0,2	0,1	-0,1
Overige kapitaaloverdrachten om niet	0,1	0,1	0,0
<i>Totaal</i>	14,1	15,6	1,7
Totaal	120,0	131,6	11,6

*: De cijfers van 2004 zijn nader voorlopig.

** : De cijfers voor 2005 zijn voorlopig.

Tabel 3
Bestedingen van het Rijk

	2004 *	2005 **	Vershil
	<i>mld euro</i>		
Inkomensoverdrachten			
Inkomensoverdrachten binnen de overheid	67,5	69,3	1,8
Inkomensoverdrachten i.v.m. internationale samenwerking	2,5	2,5	0,0
Overige inkomensoverdrachten n.e.g.	4,7	5,1	0,4
<i>Totaal</i>	74,7	76,9	2,2
Sociale voorzieningen			
Uitk. sociale verzekering rechtstreeks door werkgevers	2,0	2,0	0,0
Uitkeringen sociale voorziening in geld	6,3	6,5	0,3
Uitkeringen sociale voorziening in natura	2,5	2,9	0,4
<i>Totaal</i>	10,7	11,4	0,7
Apparaatsuitgaven			
Lonen	10,7	10,9	0,2
Intermediair verbruik	8,7	8,9	0,3
Rente	10,7	10,4	-0,3
Investeringsblijdragen	3,7	3,5	-0,2
<i>Totaal</i>	33,7	33,7	0,0
Kapitaaloverdrachten			
Investeringsbijdragen	5,0	4,9	-0,1
Overige kapitaaloverdrachten om niet	1,7	2,0	0,3
<i>Totaal</i>	6,7	6,9	0,2
Overige bestedingen			
Niet-productgebonden belastingen op productie	0,0	0,0	0,0
Saldo aan- en verkopen van overige niet-geproduceerde niet-financiële activa	0,0	-0,1	-0,1
Betaalde productgebonden subsidies	1,2	1,2	0,0
Betaalde niet-productgebonden subsidies	1,5	1,1	-0,4
<i>Totaal</i>	2,7	2,3	-0,3
Totaal	128,6	131,2	2,6
Vorderingensaldo	-8,6	0,4	

*: De cijfers van 2004 zijn nader voorlopig.

** : De cijfers voor 2005 zijn voorlopig.

koming is ingesteld om het koopkrachtverlies van de afgelopen jaren te beperken.

De sociale voorzieningen in natura stegen met 0,4 miljard euro. Dit kwam vooral door de uitkering aan ouders in het kader van de nieuwe wet Kinderopvang. Vanaf 1 januari 2005 kunnen ouders hiermee zelf hun kinderopvang inkopen.

Stabilisering apparaatsuitgaven

De apparaatsuitgaven van het Rijk bleven nagenoeg gelijk. Het Rijk gaf 0,3 miljard euro minder uit aan rente. Deze daling was normaal gezien de daling van de rentepercentages op langlopende leningen in de afgelopen jaren. Ook daalden de investeringen in vaste activa met 0,2 miljard euro. De investeringen betreffen over het algemeen investeringen in infrastructuur. De afname in 2005 hing onder meer samen met het feit dat het tracé voor de Hogesnelheidslijn bijna gereed is, waardoor de investeringen hiervoor afnamen.

De loonkosten stegen echter wel met een kleine 0,2 miljard euro, wat werd veroorzaakt door de groei van het aantal

werknemers bij de Belastingdienst. De groei was nodig omdat de Belastingdienst met ingang van 2005 de inning van de premies van de werknemersverzekeringen heeft overgenomen van het Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen (UWV). Ook heeft de Belastingdienst extra personeel moeten inzetten ter voorbereiding op de invoering van een aantal stelselwijzigingen zoals de zorgtoeslag.

Meer kapitaaloverdrachten

Gaandeweg 2005 heeft het kabinet besloten om de toekomstige verplichtingen van een aantal inkomensoverdrachten aan lagere overheden in één keer af te kopen. Zo kocht het Rijk beheer- en onderhoudscontracten af bij provincies en waterschappen en voorzag het gemeenten in het kader van het grotestedenbeleid van specifieke uitkeringen bestemd voor de verbetering van het leefklimaat. De afkoop van dergelijke verplichtingen wordt gezien als een kapitaaloverdracht. In totaal leidde dit tot 0,2 miljard euro meer aan kapitaaloverdrachten. De afkoop zal leiden tot een daling van de inkomensoverdrachten in de komende jaren.